

nost však nemůže vybízet k ignoranci Směrnice a jednostrannému upřednostnění zákona, neboť aplikace nesprávně transponovaných pasáží Směrnice lze docílit pomocí přímého a v některých případech také nepřímého účinku Směrnice. V každém případě se však Česká republika vystavuje riziku vzniku odpovědnosti za škodu, která by mohla jednotlivcům v důsledku nesprávné implementace vzniknout.

Čl. 4 Směrnice zavádí jako hlavní kritérium pro určení práva rozhodného pro zpracování právo členského státu, v němž je umístěna provozovna správce, v rámci jejíž činnosti se dané zpracování osobních údajů provádí. Samotný výklad tohoto konceptu ovšem není zcela jasný a jednoznačná identifikace takové provozovny bude v praxi složitá.

Ač jsme si vědomi, že problematika obsažená v tomto článku bude s největší pravděpodobností vyřešena přijetím připravovaného nařízení komplexně upravujícího problematiku ochrany osobních údajů s přímou závazností na území celé EU, bylo by patrně vhodné v mezidobí uvažovat o novelizaci zákona o ochraně osobních údajů.

Na samotný závěr tohoto článku vyjadřujeme určité znepokojení nad pronikáním stále složitějších prvků do problematiky zpracování osobních údajů a zamýšlíme se, zda by *de lege ferenda* nebylo vhodnější celou oblast zpracování osobních údajů zjednodušit, například zavedením jednotného institutu pro správce a zpracovatele.²⁵ Z vlastní pracovní zkušenosti totiž víme, že osobní údaje jsou v dnešní době zpracovávány různými entitami pro různé účely současně a není vždy možné v každé jednotlivé situaci určit, kdo je vlastně oním správcem a kdo zpracovatelem.

Je nutné si rovněž uvědomit, že příliš složitá regulace ochrany osobních údajů nebude udržitelná, a to především z důvodů absence efektivních nástrojů pro postižení a kapacity národních regulátorů pro stíhání případných prohřešků.

25) A sjednotit tak soustavu pravidel pro nakládání s osobními údaji, která by se aplikovala na všechny entity zpracovávající osobní údaje bez ohledu na to, jestli jsou správci nebo zpracovatelé.

Některá specifika právní úpravy statutárního orgánu v nadnárodních společnostech

Filip Záděra, Praha*

I. Úvodem

Již je tomu několik let, co je možné na našem území zakládat právní formy společností, které jsou primárně upraveny právem EU. Specifikem těchto „evropských“ či „nadanárodních“ korporací a jejich očekávanou výhodou je nejen v poslední době poměrně protěžovaná možnost přesunu jejich sídla v rámci EU, ale rovněž autonomie jejich právní úpravy na vnitrostátní úrovni jednotlivých členských států. Tato „autonomie“ má mimo jiné přínést ve své podstatě „jednotný“ model vnitřního uspořádání těchto evropských společností, a to bez ohledu na panující právní úpravu ve členském státě jejich (budoucího) sídla. V tomto důsledku si tedy jejich zakladatelé,

resp. společníci, mohou nastavit vnitřní strukturu v rámci evropské úpravy v zásadě podle svých potřeb bez ohledu na členský stát, který si jako budoucí sídlo své korporace zvolí. Tuto „výhodu“ bezesporu ocení např. nadnárodní skupiny společností, kdy si tyto mohou nastavit např. jednotnou správu, resp. model řízení u dceřiných společností situovaných v jednotlivých členských státech EU. Na některá specifika právní úpravy těchto „evropských korporací“ z pohledu jejich řízení ve vztahu k našemu právnímu řádu, resp. zažitému vnitřnímu uspořádání „tuzemských“ obchodních společností, si dovoluji v tomto článku upozornit. Před samotným rozbořením problematiky stručně charakterizují popisované korporace pro dokreslení některých dále rozebíraných specifik.

II. Formy nadnárodních korporací

Prvou a tedy historicky nejstarší¹ formu korporace založené normami práva EU, a to konkrétně nařízením Rady č. 2137/85 („nařízení o EHZS“, „NEHZS“),² představuje evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS) či *European Economic Interest Grouping*. Při srovnání s ostatními obchodními společnostmi přitom vykazuje EHZS jedno zásadní specifikum spočívající v tom, že toto může být považováno za právnickou osobu, ale také nemusí; vždy záleží na právní úpravě členského státu jeho (budoucího) sídla.³ Členské státy tak v případě EHZS na rozdíl od jiných společností mohou vždy ovlivnit jeho právní status. Toto se tak právní subjektivitě s ohledem na tamní tradice nedočkalo např. v Německu, Rakousku či Itálii.⁴ Naopak EHZS se sídlem v ČR je právnickou osobou (§ 1 EHZSZ).⁵ Stejně tak je právnickou osobou (*corporate/legal personality*) např. ve Velké Británii.⁶ Vedle vnitřního uspořádání, o kterém bude pojednáno dále, se jednotná evropská „image“ příznačná pro všechny evropské korporace projevuje také v tom, že EHZS musí být vždy rozlišitelné „na první pohled“ od ostatních subjektů a musí tak obsahovat ve svém názvu, resp. obchodní firmě, celé evropské označení této formy nebo její aprobovanou zkratku (srov. čl. 5 nařízení o EHZS).⁷ I přes deklarovaný evropský původ se jeví právní úprava EHZS jako poněkud komplikovaná,⁸ jelikož se vedle nařízení o EHZS a zákona o EHZS použije subsidiárně ustanovení obchodního zákoníku (zejména úprava veřejné obchodní společnosti a společnosti s ručením omezeným). Poněkud paradoxně rovněž působí skutečnost, že byť je

* Autor je advokátem advokátní kanceláře Jandík | Záděra advokáti.
1) Nařízení o EHZS bylo publikováno v Úředním věstníku dne 31. 7. 1985 a nabylo účinnosti dne 1. 7. 1989.
2) Právní poměry EHZS se sídlem v ČR upravuje rovněž doprovodný zákon č. 360/2004 Sb., o Evropském hospodářském zájmovém sdružení („zákon o EHZS“, „EHZSZ“).
3) Dle čl. 1 nařízení o EHZS je však EHZS vždy způsobilé být účastníkem hmotně právních i procesních vztahů.
4) Dvořák, T. Evropské hospodářské zájmové sdružení. Praha : ASPI, 2006, s. 7.
5) I při absenci této díky by však bylo možné k tomuto závěru jednoznačně dospět též proto, že zákonodárce přímo zařadil EHZS mezi obchodní společnosti (novelu obchodního zákoníku, která zavedla EHZS mezi obchodní společnosti přinesl přímo zákon o EHZS a tato nabyla účinnosti krátce po našem vstupu do EU - dne 15. 6. 2004, resp. 8. 10. 2004).
6) Davies, P. Principles of modern company law. Sweet&Maxwell, 2008, s. 27.
7) Ostatní pravidla záleží na právu státu sídla EHZS - k tomu viz např. rozhodnutí SDEU z 18. 12. 1997, C-402/95.
8) Shodně též např. Petr, M. Evropské hospodářské zájmové sdružení. Právní rozhledy, 2004, č. 16, s. 591.

EHZS zákonem řazeno mezi obchodní společnosti (srov. § 56 ObchZ), odlišuje se toto od nich pojmově již svým účelem.⁹ Hlavním účelem sdružení (čl. 3 NEHZS) totiž není uskutečňovat podnikatelskou činnost, ale pouze usnadňovat nebo rozvíjet hospodářskou činnost (*economic activities*) svých členů přesahující hranice členského státu, a tím umožňovat růst jejich hospodářských výsledků. Při pohledu na tento subjekt je tedy nutno si uvědomit, že činnost EHZS musí vždy mít ve vztahu k hospodářským činnostem svých členů úlohu pouze pomocnou.¹⁰ Jinými slovy tedy EHZS musí k naplnění svého účelu tuto jejich činnost rozvíjet, ulehčovat nebo zlepšovat, a zvyšovat tím výsledky jejich činnosti. Je tedy zřejmé, že z hlediska ekonomické funkce plní EHZS spíše formu podpůrného organismu¹¹ existujícího vedle svých členů než samostatného podnikatelského subjektu, jako je tomu u obchodních společností. Lze tedy uzavřít, že sdružení nemůže místo svých členů vykonávat jejich činnost či mít předmět činnosti nezávislý na činnostech svých členů. Nicméně s ohledem na českou koncepci obchodních společností bude EHZS vždy podnikatelem (srov. § 2 odst. 2 a § 34 ObchZ), i když pouze fiktivním. S ohledem na svůj účel se EHZS z hlediska vnitřní struktury nevyznačuje složitou soustavou orgánů, neboť vedle orgánu označeného jako „společně jednající členové“, tedy složeného ze všech jeho členů, se povinně ustavuje pouze jeden nebo více jednatelů coby orgán reprezentující sdružení navenek. Zbývá dodat, že právní úprava rozhodovacího procesu uvnitř EHZS je založena na principu jednomyslnosti,¹² kdy všechna zásadní rozhodnutí sdružení (čl. 17 NEHZS) musí být schválena všemi jeho členy. Důvodem tohoto postupu je bezesporu skutečnost, že členové EHZS ručí společně a nerozdílně za veškeré závazky sdružení (čl. 24 NEHZS a § 7 EHZSZ).

Historicky druhou a v praxi jistě frekventovanější formou společnosti vystavěné na normách práva EU je evropská společnost (SE), která je upravena nařízením Rady č. 2157/2001 („nařízení o SE“).¹³ Nadnárodní původ této společnosti je nakonec deklarován již jejím samotným latinským označením „*Societas Europaea*“, tedy „společnost evropská“. Obdobně jako je tomu u EHZS, byť prvotně zamýšlená autonomie SE měla být ztělesněna jejím vnitřním právním režimem v podobě jejího vlastního statutu,¹⁴ právní základ SE doslova osciluje mezi evropskou a národní právní úpravou.¹⁵ Těto alespoň do určité míry ve statutu SE připuštěné „nezávislosti“ bohužel odpovídá systém právních norem upravujících SE (čl. 9 nařízení o SE). Jedná se o systém poměrně složitý, což je dáno již samotným faktem, že musí spolu koexistovat normy jak práva EU, tak práva vnitrostátního. Do jisté míry charakteristickým rysem SE je rovněž skutečnost, že se u ní projevuje povinná participace zaměstnanců, která je upravena ve směrnici 2001/86, kterou se doplňuje statut evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců, jejíž existenci nařízení o SE samo „pro jistotu“ deklaruje (čl. 1 odst. 4), a která je provedena v části druhé ESpol. Dlužno na tomto místě podotknout, že tento trend se projevuje i u budoucích „evropských“ forem společností, neboť s participací se počítá rovněž u evropské soukromé společnosti (*Societas Privata Europaea*),¹⁶ přičemž právě tato otázka je v návrhu jejího statutu nejvíce kontroverzní.¹⁷ V této souvislosti se objevují názory, že EU v tomto směru používá právo společností jako regulátora pracovněprávních vztahů, místo aby ponechávalo tuto problematiku pracovnímu a smluvnímu

právu.¹⁸ Jednoznačný rozdíl koncepce SE oproti EHZS představuje poměrně zásadní skutečnost, že nařízení o SE přímo SE řadí mezi právnické osoby (čl. 1) a neponechává tak její právní subjektivitu na vůli členských států, jako je tomu u EHZS. Obecně lze konstatovat, že co do právní formy je SE koncipována jako kapitálová společnost, a to společnost akciová. Tento fakt vyplývá přímo z nařízení o SE, které hned v čl. 1 řadí SE mezi obchodní společnosti a používá pro označení její právní formy pojmu „evropská akciová společnost“.¹⁹ Lze tedy shrnout, že nařízení o SE nekoncepuje SE jako zcela novou (jedinečnou) formu právnické osoby, jako je tomu u EHZS, ale naopak vychází z již existujících národních předloh.²⁰ Co do vnitřní struktury je však SE mnohem flexibilnější než vnitrostátní akciové společnosti, neboť nařízení o SE umožňuje ve stanovách SE zvolit monistickou nebo dualistickou strukturu jejího vnitřního uspořádání.²¹ Podle zvoleného uspořádání pak SE vedle valné hromady jako nejvyššího orgánu povinně vytváří představenstvo a dozorčí radu, nebo pouze správní radu jako orgán exekutivní i kontrolní. Dále pak SE může v průběhu své existence flexibilně měnit svoje vnitřní uspořádání a tak při založení zvolené řešení nemusí být pro SE jediným „pro vždy“.

III. Pojetí a postavení statutárního orgánu v EHZS

Z koncepčního hlediska je třeba především konstatovat, že na rozdíl od ostatních obchodních společností lze *de lege lata* v případě EHZS předpokládat v zásadě dva modely právního jednání, a to v závislosti na volbě, resp. právní úpravě, každého členského státu (čl. 1 nařízení o EHZS), která se použije na EHZS se sídlem na jeho území. Pokud dotčený členský stát stanoví, že EHZS má právní subjektivitu, bude toto přímo vystupovat ve vztahu ke třetím osobám svým k tomu určeným orgánem. V případě, kdy EHZS nebude právnickou osobou, bude určený orgán jednat vždy za sdružení. Nic-

9) Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník. Komentář I. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 465.

10) Např. společné sekretářské práce, společné vzdělávání, podpora prodeje výrobků, porady apod.

11) Pelikánová, I. Evropská akciová společnost a její význam pro české právo. ASPI databáze, s. 1.

12) Dědič, J., Čech, P. Evropské právo společností. 1. vydání. Praha: Bova Polygon, 2004, s. 101.

13) Právní poměry SE se sídlem v ČR upravuje rovněž prováděcí zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti („zákon o SE“, „ESpol“).

14) Kanda, A. Evropská akciová společnost (Societas Europaea) – věčná vize nebo blízká realita? Právník, ročník CXXXII, č. 8, s. 629.

15) Dědič, J. Základy evropského práva společností se zřetelem na jeho význam pro činnost notáře po vstupu ČR do EU – 2. část. Ad notam, 2005, č. 1, s. 19.

16) Viz čl. 34 návrhu nařízení o SPE.

17) Kornack, D. The European Private Company – Entering the Scene or Lost in Discussion? German Law Journal, 2009, č. 8, s. 1326.

18) Davies, P., op. cit. sub 6, s. 401.

19) *European public limited-liability company*.

20) Zejména francouzská *Société Anonyme* a německá *Aktiengesellschaft*, a to díky tomu, že byly ve EU poměrně známé a byly považovány za nejvhodnější z hlediska požadavků na úpravu managementu, financování i ochrany práv třetích osob.

21) Pokud totiž jejich vnitrostátní právo jeden z těchto modelů vnitřního uspořádání akciové společnosti nezná, musejí členské státy přijmout potřebná opatření dle čl. 43 odst. 4 nařízení o SE, tedy zejména příslušnou speciální právní úpravu, tak aby volba akcionářů při zakládání SE, resp. jakýchkoliv změnách jejího vnitřního uspořádání, byla vždy plně realizovatelná. Se zavedením možnosti volby vnitřního uspořádání akciových společností počítá rovněž zákon o obchodních korporacích (srov. § 396 a § 397 zákona).

méně navzdory tomuto rozlišování samotné nařízení o EHVS vnímá jednatele jako zástupce sdružení při jednání navenek se třetími osobami.²² Tuto koncepci nakonec přináší *de lege ferenda* rovněž nový občanský zákoník.²³

Jak již bylo uvedeno, je EHVS co do charakteru své činnosti a způsobilosti značně odlišné od pojetí tuzemských obchodních společností a jeho účel spíše odpovídá sdružení právnických osob ve smyslu občanského zákoníku,²⁴ tedy společnosti práva občanského.²⁵ Tento fakt se tak odráží též v jeho vnitřní struktuře, která je poměrně jednoduchá a ponechává potřebám jeho členů, resp. úpravě ve smlouvě o sdružení. Proto právní úprava EHVS vykazuje značnou míru smluvní svobody co do možnosti uspořádat a měnit jeho vnitřní poměry, resp. organizaci, a to podle představ zakladatelů, resp. členů. Nicméně jistý mantinel přece jen představuje skutečnost, že co do vnitřních poměrů a ručení jeho členů je EHVS připodobňováno k veřejné obchodní společnosti, jejíž právní úprava se použije subsidiárně (§ 1 a 7 EHVSZ).

Nařízení o EHVS, jak již bylo zmíněno, v čl. 16 stanoví, že obligatorním orgánem sdružení jsou jeho členové jednající společně a jednatel (*manager*) nebo jednatele (*managers*). Společně jednající členové, jak plyne z logiky věci, přitom budou orgánem nejvyšším.²⁶ Vedle toho může smlouva o sdružení upravit i další orgány, pokud zároveň určí jejich pravomoci. Může se přitom jednat např. o dozorčí radu jako kontrolní orgán nebo o funkci prezidenta.²⁷ Z dikce nařízení o EHVS je tedy zřejmé, že jednatelskou působnost ve smyslu statutárního orgánu²⁸ bude vykonávat jeden nebo více jednatelů, kteří budou tvořit jakýsi „jednatelský orgán“. EHVS přitom zastupuje²⁹ vůči třetím osobám pouze jednatel nebo každý z jednatelů. Z toho plyne, že jednatele tedy nelze považovat za statutární orgán, ale spíše za zákonného zástupce EHVS.³⁰ Jeho nezastupitelnou funkci přitom posiluje skutečnost, že ani smlouva o sdružení ani jednomyslné rozhodnutí členů nemohou rozšířit jednatelské oprávnění i na jiné orgány. Nařízení o EHVS přitom předpokládá (čl. 20) samostatné jednatelské oprávnění pro každého z více jednatelů, pokud nebude smlouva o sdružení obsahovat zavazování sdružení více jednatele společně. V případě EHVS platí, co do omezení jednatelských oprávnění, obdobná pravidla jako u ostatních obchodních společností, tedy jakákoliv omezení jednatelů smlouvou nebo z rozhodnutí členů jsou vůči třetím osobám neúčinná, i když byla zveřejněna.³¹ Oproti tomu jiné důsledky bude mít pro EHVS jednání jednatele jeho jménem, kterým tento překročil předmět činnosti sdružení, kdy platí (čl. 20), že pokud EHVS třetí osobě prokáže, že o takovém překročení věděla nebo s ohledem na okolnosti měla vědět, není sdružení z takového jednání vázáno. Toto pravidlo odpovídá požadavku čl. 10 První směrnice, resp. dikci § 20 ObčZ. Paradoxně u ostatních obchodních společností se uplatní přísnější pravidlo formulované v § 13 odst. 4 ObchZ, kdy je společnost vázána i jednáním překračujícím rozsah předmětu podnikání, pokud se nejedná o jednání, kterým statutární orgán překročil působnost, kterou mu svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon. Jak je tedy patrné, EHVS se tímto odlišuje od ostatních obchodních společností. Jinými slovy, ustanovení obecně platné pro ostatní obchodní společnosti tak nebude možné použít.³² Nabízí se zde dále otázka, jaké právní následky bude mít jednání jed-

natele, které bude překračovat „speciální“ právní způsobilost sdružení, resp. zákazy formulované v čl. 3 odst. 2 nařízení o EHVS. Na první pohled lze mít za to, že k takovému jednání nebude sdružení způsobilé *ex lege*, a tedy takové jednání nebude sdružení ani zavazovat, a to bez ohledu na vědomí třetí osoby. Vedle toho, byť nařízení o EHVS takovéto důsledky s porušením „zákazu“ přímo nespojuje, lze toto považovat za jednání *contra legem*. Nicméně si lze představit i takový výklad, že jednání je pro sdružení závazné, avšak pro porušování nařízení o EHVS může být sdružení zrušeno s likvidací, jak předvídá čl. 32 odst. 1 NEHVS. Konečný verdikt zde může s ohledem na povahu právní úpravy přinést pouze Soudní dvůr EU.

Co do právních poměrů a odpovědnosti jednatelů se na EHVS nahlíží jako na společnost s ručením omezeným.³³ Nařízení o EHVS taxativně nevyjmenovává působnost jednatelů, ale pouze stanoví, že tito jsou výkonným orgánem,³⁴ resp. řídí (*manage*) sdružení (čl. 19), a ukládá jim zajistit porady členů k přijetí jejich rozhodnutí (čl. 17) a informovat členy o záležitostech sdružení a umožnit jim seznámení s účetními knihami a doklady (čl. 18). Zákon o EHVS k tomu přidává ještě povinnost zabezpečovat řádné vedení účetnictví a předkládání řádné účetní závěrky členům (srov. § 9). Jednatelé tak budou bezesporu zabezpečovat též obchodní vedení sdružení.³⁵ Pravomoci jednatelů, stejně jako podmínky jejich jmenování a odvolání by měla podrobněji stanovit smlouva o sdružení jako základní organizační dokument nebo jednomyslné rozhodnutí členů.

Jednatel je jmenován rozhodnutím členů nebo ve smlouvě o sdružení. Identifikační údaje každého jednatele, vznik a zánik jejich funkce a způsob jednání se zapisují do obchodního rejstříku a zveřejňují v Obchodním věstníku. Jednatelem může být osoba fyzická, pokud členský stát neumožní pro EHVS registrované na jeho území, aby byla jednatelem i osoba právnická. Tato však musí určit jednoho nebo více svých zástupců z řad fyzických osob, který se запиše do obchodního rejstříku, a jeho odpovědnost je stejná, jako kdyby byl sám jednatelem. Zákon o EHVS umožňuje, aby byla jednatelem i právnická osoba (§ 8), a pro tuto stanoví podmínky dle požadavků nařízení o EHVS, tj. musí být „před“ jmenováním ustanoven jeden nebo více zástupců, kteří vyko-

22) Shodně též např. Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol., op. cit. sub 9, s. 472.

23) K tomu srov. § 161 zákona, resp. nadpis celé sekce.

24) EHVS má na rozdíl od smlouvy o sdružení upravené v § 829 a násl. ObčZ vždycky právní způsobilost; tím se podobá zájmovému sdružení právnických osob (§ 20f a násl. ObčZ), i když jeho členové nemusí být pouze osoby právnické.

25) Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl I. 1. vyd. Praha: Polygon, 2002, s. 324.

26) Shodně též např. Dvořák, T., op. cit. sub 4, s. 148.

27) Dědič, J., Čech, P., op. cit. sub 12, s. 100.

28) Nařízení o EHVS, ostatně stejně jako celé právo EU, přitom pojem „statutární orgán“ nepoužívá, oproti tomu zákon o EHVS zřejmě s ohledem na tradiční terminologii s tímto pojmem i přes tento fakt operuje (srov. § 3 odst. 4).

29) Jak již bylo řečeno, nařízení o EHVS se přidržuje ve čl. 20 termínu „zastupuje“ (*represent /act on behalf of*), tedy vychází z pojetí, kdy jednatel je považován za „zástupce“ sdružení.

30) Dvořák, T., op. cit. sub 4, s. 155.

31) Nařízení o EHVS tedy kopíruje požadavky První směrnice.

32) Shodně též např. Dědič, J., Čech, P., op. cit. sub 12, s. 77.

33) Tuto analogii nakonec zavádí sám zákon o EHVS (§ 8).

34) Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol., op. cit. sub 9, s. 468.

35) Shodně též např. Dědič, J., Čech, P., op. cit. sub 12, s. 102.

návají funkci jednatele jejím jménem. Z logiky věci plyne, že vedle tohoto zástupce bude za případnou škodu odpovědná též samotná právnická osoba, která je jednatelem.³⁶

Stojí dále za povšimnutí, že s ohledem na nadnárodní povahu EHVS dále klade nařízení o EHVS na osobu jednatele nebo zástupce jednatele poměrně široká omezení (čl. 19). Jednatelem tak nemůže být osoba, která podle práva státu, kde se zdržuje, nebo státu sídla sdružení nebo na základě rozhodnutí soudu nebo správního orgánu „jakéhokoliv“ členského státu nesmí být členem správního nebo řídicího orgánu společnosti, nesmí řídit podnik nebo nesmí dokonce přímo působit jako jednatel EHVS. Je tedy patrné, že překážky výkonu funkce jednatele jsou zde mnohem širší, než je tomu u společnosti s ručením omezeným. Zákon o EHVS k tomu navíc požaduje, aby jednatel splňoval i kritéria kladená na jednatele společnosti s ručením omezeným. Právní úprava společnosti s ručením omezeným se proto použije rovněž pro výkon funkce jednatele a jeho odpovědnost (§ 8). Na jednatele se použije rovněž § 66 ObchZ³⁷ upravující jeho právní vztah k EHVS a možnost odstoupení z funkce. Je však třeba upozornit, že ohledně odstoupení z funkce se tato pravidla uplatní pouze v případech, kdy smlouva o sdružení nebo jednomyslné rozhodnutí členů nebudou obsahovat odchylnou úpravu (čl. 19).

IV. Pojetí a postavení statutárního orgánu v SE

Systematika právní úpravy SE je mnohem „košatější“, než je tomu u EHVS, i když z koncepčního hlediska vykazuje bezesporu shodné prvky. Právní úprava vnitřní struktury SE podobně jako další základní otázky jejího fungování jsou obsaženy přímo v jejím statutu, resp. v nařízení o SE, a to v hlavě III v čl. 38 až 60.³⁸ Zákonodárce členského státu může do vnitřní struktury zasahovat pouze tam, kde mu k tomu dává nařízení o SE přímé zmocnění. V ostatních otázkách se na SE a tedy i její vnitřní poměry použije vnitrostátní právo členského státu sídla SE aplikovatelné na akciové společnosti. Zvláštní postavení z hlediska hierarchie právní úpravy mají stanovy SE tam, kde jim nařízení o SE svěřuje úpravu určitých otázek, neboť v takovém případě mají přednost před zákonem [čl. 9 odst. 1 písm. b)]. Takové právní síly zakladatelské dokumenty tuzemských obchodních společností nikdy nedosahují a jejich obsah *contra legem* naopak může vyvolat i jejich zrušení s likvidací (srov. § 68a ObchZ) nebo v případě přeměn zamítnutí zápisu přeměny do obchodního rejstříku. Tato hierarchie právních norem bezesporu přináší akcionářům určitou míru autonomie a flexibility, jakož i právní jistoty v případě přesunu sídla do jiné jurisdikce v rámci EU, resp. EHP.

Jak již bylo uvedeno v rámci obecné charakteristiky, nařízení o SE přineslo do většiny právních řádů členských států novinku spočívající v možnosti volby uspořádání orgánů monistického (*one-tier system*)³⁹ nebo dualistického systému (*two-tier system*) tak, jak bude co nejlépe vyhovovat zakladatelům SE.⁴⁰ Možnost této volby navíc zůstává zachována akcionářům SE po celou dobu její existence. Tato skutečnost bývá řazena mezi jednu z četných předností SE.⁴¹ Je zjevné, že toto „alternativní“ řešení reflektuje spor mezi těmito dvěma koncepcemi převládajícími v různých členských státech.⁴² V této souvislosti stojí rovněž za zmínku, že při srovnání s právní

úpravou ostatních otázek fungování SE obsaženou v nařízení o SE je ohledně problematiky vnitřního uspořádání ponecháno členským státům stále nejvíce flexibility. Tento závěr nakonec dokládá i skutečnost, že v hlavě třetí nařízení o SE existuje poměrně malá část ustanovení, do nichž by nemohly členské státy alespoň nějakým způsobem zasáhnout. Z hlediska právní úpravy ČR, v mezích daných nařízením o SE, obsahuje zákon o SE v hlavě VI v § 23 až 44 právní úpravu vnitřního uspořádání SE, přičemž převážná část těchto ustanovení je věnována právě systému monistickému, který je *de lege lata* pro právní úpravu tuzemských obchodních společností zcela cizí a přijetí potřebných opatření se tak logicky jeví jako nezbytné. Obdobně učinil např. i zákonodárce slovenský⁴³ či polský⁴⁴.

V. Obecné odchylky od tuzemské právní úpravy

Bez ohledu na zvolený model je třeba upozornit na několik zásadních obecných odchylek právní úpravy SE od právní úpravy tuzemské akciové společnosti. Předně je nutno zmínit délku funkčního období. Nařízení o SE stanoví pevně maximální délku trvání mandátu členů statutárního orgánu SE, která nesmí přesahovat šest let. Maximální délku mandátu členů statutárního orgánu by přitom měly upravovat stanovy SE, ne však delší než šest let. Další odchylka je stanovena v čl. 47 odst. 2 písm. b) nařízení o SE, který stanoví, že členem (statutárního) orgánu SE ani zástupcem⁴⁵ člena nesmí být osoba, která není způsobilá být členem odpovídajícího orgánu akciové společnosti řídicí se právem členského státu v důsledku soudního nebo správního rozhodnutí vydaného v tomto členském státě. Toto omezení se přitom uplatní vedle existujících omezení pro členy představenstva akciové společnosti.⁴⁶

Nelze opomenout rovněž významnou odchylku, kterou přináší čl. 49 nařízení o SE, který rozšiřuje povinnost mlčenlivosti orgánu SE i na dobu po ukončení mandátu. Oproti tomu povinnost mlčenlivosti členů představenstva dle § 194 odst. 5 ObchZ je zásadně uplatnitelná pouze po dobu trvání mandátu. Nařízení o SE přitom tuto dobu ohraničuje obdobím, kdy by šíření těchto informací mohlo poškodit zájmy společnosti. Jedinou výjimkou pro jejich „vyzrazení“ je situace, kdy by poskytnutí takové informace bylo ve veřejném zájmu. Konečně nařízení o SE rovněž v čl. 50 stanoví určité odchylky v usnášení

36) Shodně např. tamtéž, s. 103.

37) Shodně též např. tamtéž, s. 104.

38) Dualistickému systému jsou věnovány čl. 39 až 42 oddílu prvního a monistickému systému pak čl. 43 až 45 oddílu druhého, poslední články zařazené v oddíle třetím pak obsahují pravidla společná pro oba systémy.

39) Tento model je běžný zejména v anglosaských zemích, Francii a Itálii.

40) V tuzemsku s touto možností volby počítá zákon o obchodních korporacích (§ 396 a § 456).

41) Dědič, J., Čech, P. Evropská akciová společnost. 1. vyd. Praha : Bova, 2006, s. 299.

42) Shodně např. Tichý, L., Arnold, R., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R. Evropské právo. 3. vyd. Praha : C. H. Beck, 2006, s. 651.

43) K tomu viz § 20 a násl. slovenského prováděcího zákona.

44) K tomu viz čl. 23 a násl. polského prováděcího zákona.

45) Tímto zástupcem je patrně zamýšlen pouze zástupce člena právnické osoby, pokud ji jako člena právo členského státu a stanovy připouští.

46) Rejstříkový soud je tedy povinen respektovat zákazy vydané cizími orgány, resp. si vyžádat o dotyčné osoby alespoň prohlášení o tom, že takové rozhodnutí neexistuje.

schopnosti (minimálním kvoru) a rozhodování v (statutárním) orgánu SE, přičemž zvláštní úloha je zde dána stanovám, které mohou vždy obsahovat odchýlnou úpravu, a to i nad rámec obchodního zákoníku. Nebude tak vždy možno aplikovat jinak kogentní úpravu § 66 ObchZ, kdy v případě rovnosti hlasů je rozhodující hlas předsedajícího. V případě rovnosti hlasů nařízení o SE (čl. 50 odst. 2) dává předsedovi každého orgánu rozhodující hlas, stanovy však mohou určit jinak.

VI. Statutární orgán v dualistickém modelu

Právní úprava dualistického systému je poměrně strohá a upravuje vedle valné hromady jako další orgány řídicí orgán (*management organ*)⁴⁷ a dozorčí orgán (*administrative organ*). Členské státy mohou ve vztahu k SE přijmout potřebná opatření, pouze za podmínky, že neexistují předpisy členského státu o dualistickém systému pro akciové společnosti se sídlem na jeho území. Tato zásada v podstatě chrání dualistickou strukturu proti zavádění odlišných pravidel pro SE, než která zná vnitrostátní právo u dualistických společností,⁴⁸ a tím i před případným nerovným zacházením s SE. V případě ČR bude tedy nutno použít právní úpravy pro akciové společnosti obsažené v obchodním zákoníku⁴⁹ všude tam, kde nebude zvláštní právní úpravy. Nařízení v čl. 39 přímo stanovuje působnost řídicího orgánu, a to tak, že řídicí orgán odpovídá za řízení SE.⁵⁰ Za určitých podmínek přitom umožňuje členským státům přenést tuto odpovědnost řídicího orgánu na generálního ředitele nebo generální ředitele (*managing directors*), ale pouze pokud jde o běžné každodenní vedení společnosti (*current management*). Podmínkou této delegace je ovšem existence obdobné národní právní úpravy v příslušném členském státě. Tuzemský zákonodárce tedy tuto možnost využít nemohl.⁵¹ Generální ředitelé tuzemských SE s dualistickou strukturou tak budou jen v postavení pouhých zaměstnanců, nikoliv tedy výkonného orgánu této obchodní společnosti. Je patrné, že řídicí orgán je tedy v současné terminologii koncipován jako orgán, jemuž je svěřeno zabezpečování obchodního vedení SE (*managing*). Přitom je zřejmé, že tato díkce nařízení o SE stanoví působnost řídicího orgánu jako výhradní. Proto lze dovozovat, že nikdo jiný nebude oprávněn tomuto orgánu udělovat závazné pokyny týkající se řízení společnosti.⁵² Výjimkou by zde mohly být pouze případy aprobované přímo nařízením o SE. V tomto ohledu lze zmínit čl. 48, kdy nařízení o SE přímo dovoluje, aby určité druhy jednání schvalovala dozorčí rada, anebo právní úpravu plynoucí např. z koncernového práva použitelného na SE (tedy § 66a ObchZ). V případě možnosti „ingerence“ dozorčí rady je však třeba upozornit na existující oslabení působnosti dozorčí rady vůči představenstvu. Nařízení o SE sice obsahuje zmocnění členského státu stanovit minimální okruh jednání (vedle těch uvedených ve stanovách), které musí v dualistickém systému schválit řídicímu orgánu dozorčí orgán. Jelikož však tuzemský zákonodárce tak neučinil a nařízení o SE obsahuje pouze zmocnění nikoliv odkaz na národní právo, kontrolní působnost dozorčí rady v § 193 odst. 2 a § 191 odst. 2 ObchZ, kdy rozhodnutím dozorčí rady lze omezit právo představenstva jednat, se nepoužijí.⁵³ Tento přístup je přitom ve srovnání se zahraničními právními úpravami ojedinělý.⁵⁴ Rozsah působnosti dozorčí rady tak zůstává pouze v gesci zakladatelů, popř. akcionářů SE.

Z hlediska obsazování řídicího orgánu nařízení o SE stanoví, že člena nebo členy řídicího orgánu jmenuje a odvolává dozorčí orgán. Nařízení tedy zakotvuje tzv. německý model dualistického systému řízení SE, podle něhož členy představenstva SE jmenuje a odvolává dozorčí rada. Nicméně první členové představenstva, stejně jako je tomu u členů dozorčí rady, mohou však být určeni stanovami. V této souvislosti je však umožněno členským státům vyžadovat nebo umožnit, aby ve stanovách bylo uvedeno, že člena nebo členy řídicího orgánu jmenuje a odvolává valná hromada, a to za stejných podmínek, jaké platí pro akciové společnosti se sídlem na jeho území. Z hlediska naší právní úpravy zákon o SE umožňuje (nikoliv ovšem požaduje), jelikož naše právní úprava primárně vychází z tohoto modelu řízení a správy společností, aby stanovy SE určily, že členy představenstva dualistické SE volí a odvolává valná hromada. Ustanovení o volbě členů orgánů SE zaměstnanci tím nejsou dotčena. Cílem výše uvedeného tedy je, aby stejně jako v českém akciovém právu byla možná volba členů řídicího orgánu oběma způsoby.⁵⁵ Lze tedy shrnout, že pokud není ve stanovách SE žádná úprava týkající se volby členů představenstva, uplatní se přímo model stanovený nařízením o SE a valná hromada bude volit pouze členy dozorčí rady a ta poté zvolí členy představenstva SE. Výjimka v tomto ohledu se uplatní pouze v případě, pokud budou určovat členy představenstva přímo stanovy dle čl. 40 odst. 2 nařízení o SE a později v případě volby člena nebo členů představenstva zaměstnanci.

Ohledně minimálního a maximálního počtu členů představenstva nestanoví nařízení o SE přímo žádná omezení. To stejné platí i ohledně pravidel pro jeho stanovení. I když v tomto ohledu obsahuje nařízení o SE odkaz na stanovy SE, umožňuje členským státům stanovit jejich nejnižší nebo nejvyšší počet. Členský stát tedy může do jisté míry omezit smluvní volnost akcionářů stanovit počet členů řídicího orgánu, ovšem pouze jeho nejnižším a nejvyšším počtem. Zákon této možnosti nevyužil,⁵⁶ a na počty členů představenstva SE se tedy nepoužijí ani limity stanovené obchodním zákoníkem.⁵⁷ V této souvislosti tedy může být představenstvo SE v zásadě i jednočlenné.⁵⁸ Je třeba mít na paměti, že tímto nejsou dotčeny požadavky stanovené pro určité oblasti podnikání zvláštními právními předpisy. Co do určitosti

47) Z pohledu terminologie zákona o SE, který po vzoru obchodního zákoníku používá pro SE s dualistickou strukturou pojem „představenstvo“, se tedy bude jednat o statutární orgán.

48) Shodně též např. *Pet; M.* Evropská společnost – 2. část. Právní rozhledy, 2005, č. 3, s. 107.

49) V případě některých druhů akciových společností upravených též zvláštními zákony bude nutné v návaznosti na čl. 10 nařízení o SE brát v potaz i jejich požadavky.

50) Angl. znění čl. 39 nařízení o SE: „*The management shall be responsible for managing SE.*“

51) Shodně též *Dvořák, T.* Akciová společnost a Evropská společnost. 1. vyd. Praha: ASPI, 2005, s. 520, pozn. pod čarou č. 962.

52) Shodně též např. *Štrotková, J.* Organizační struktura evropské společnosti. E-Právo Magazin, 2007, č. 3, s. 56.

53) Např. slovenský prováděcí zákon stanoví v § 21 odst. 2 možnost dozorčí rady vyhradit si souhlas k určitým jednáním představenstva, a není tak závislá pouze na znění stanov.

54) Např. slovenský prováděcí zákon v § 21 nebo rakouský prováděcí zákon v § 37.

55) Podobné řešení nalezneme také v § 20 odst. 1 slovenského prováděcího zákona.

56) Podobně tak slovenský a rakouský zákonodárce.

57) Shodně též např. *Pet; M.*, op. cit. sub 48, s. 108.

58) Nahlédnutím do obchodního rejstříku lze snadno zjistit kolik „českých SE“ ihned této možnosti využilo.

počtu členů je rovněž novinkou, že stanovy SE nemusí uvádět přímo počet členů představenstva SE, ale postačí, když uvedou pravidla pro stanovení tohoto počtu. Tento postup přímo umožňuje čl. 39 odst. 4 nařízení o SE, který požaduje buď stanovení počtu členů, anebo pravidel pro jeho stanovení. Co do obsahu těchto pravidel mají akcionáři v zásadě volnou ruku, a tato by mohla být založena na určení konkrétního počtu valnou hromadou, dozorčí radou či nakonec i představenstvem samotným. Stejně tak může být určení počtu členů představenstva vázáno i na ekonomické ukazatele podnikání SE. Co se týče dalších požadavků na složení a činnost představenstva, kdy nařízení o SE nestanoví zvláštní úpravu, bude nutné aplikovat příslušná ustanovení obchodního zákona.

Nařízení o SE přináší pro náš právní řád jednu zásadní „novinku“, neboť umožňuje dozorčí radě, aby jmenovala jednoho ze svých členů, aby jednal jako člen představenstva⁵⁹ v případě, že toto místo není obsazeno. Tato působnost přitom přísluší dozorčí radě i tehdy, pokud by členy představenstva jinak volila valná hromada.⁶⁰ Pokud dozorčí rada tento postup zvolí, po tuto dobu se *ex lege* pozastavují (suspendují) funkce dotyčné osoby jako člena dozorčí rady. Tímto je respektován princip neslučitelnosti funkcí stanovený nařízením o SE. To navíc členským státům umožňuje, aby stanovily časový limit pro takovýto „dočasný“ výkon funkce. V této souvislosti zákon o SE obsahuje omezení doby, kdy může člen dozorčí rady určený dozorčí radou vykonávat funkci člena představenstva, a to pouze do doby konání nejbližšího jednání orgánu, do jehož působnosti náleží volba či jmenování nového člena představenstva,⁶¹ přičemž tento orgán je povinen na nejbližším jednání zvolit či jmenovat nového člena představenstva. Pokud tak tento orgán neučiní, oprávnění člena dozorčí rady vykonávat funkci člena představenstva tímto dnem zaniká. Bylo by přitom zřejmě proti smyslu nařízení o SE, aby dozorčí rada mohla po zániku mandátu v představenstvu opětovně pověřit jiného svého člena prozatímním výkonem funkce. Jelikož v případě zániku funkce náhradního člena může dojít k ohrožení akceschopnosti představenstva, zákon o SE umožňuje, aby za podmínek stanovených v § 194 odst. 2 ObchZ jmenoval chybějícího člena soud. Oproti tomu např. slovenský prováděcí zákon zvolil koncepci poněkud odlišnou.⁶² V případě volby tohoto postupu by tedy mělo po přijetí příslušného rozhodnutí dozorčí rady dojít v souladu s § 8 ESpol k provedení zápisu této skutečnosti do obchodního rejstříku s poznámkou, že výkon této funkce je pouze dočasný.

VII. Statutární orgán v monistickém modelu

V případě, kdy stanovy SE upravují monistický systém, bude mít SE vedle valné hromady pouze správní orgán (správní radu). S tímto modelem se lze setkat např. ve Francii a v dalších zemích, které se řídily jejím vzorem (např. Švýcarsko).⁶³ V našem právním prostředí se s tímto modelem můžeme setkat u obecně prospěšné společnosti, byť tuto pro její specifickou povahu nelze považovat za společnost (korporaci).⁶⁴ Tento model v sobě tedy spojuje funkci řídicího a kontrolního orgánu v dualistickém systému. Lze přitom souhlásit s názorem, že se nebude jednat o permanentní sborový orgán.⁶⁵ Podobně jako je tomu u řídicího a kontrolního orgánu dualistické struktury, je nařízení o SE z hlediska složení, zá-

sad fungování, jakož i některých dalších otázek týkajících se tohoto orgánu velmi strohé.⁶⁶ Z hlediska působnosti správní rady čl. 43 odst. 1 nařízení o SE stanoví, že tato řídí (*manage*) SE. Zároveň umožňuje členským státům stanovit, že generální ředitel nebo generální ředitelé odpovídají za běžné každodenní vedení společnosti (*day-to-day management*) za stejných podmínek, jaké platí pro akciové společnosti se sídlem na jeho území. V případě tuzemska se bude vycházet z úpravy monistického systému obsažené v zákoně o SE. Podobně tomu je i na Slovensku⁶⁷ či v Polsku.⁶⁸ Česká právní úprava přitom kombinuje známé subsystémy monistického modelu řízení, a umožňuje tedy jak aplikaci klasického systému, který spojuje funkci předsedy správní rady a tzv. generálního ředitele, kdy je rovněž statutárním orgánem a je oprávněn k obchodnímu vedení společnosti, tak i tzv. odděleného systému,⁶⁹ který oproti tomu striktně odděluje obě funkce, tj. funkci předsedy správní rady a generálního ředitele, kdy statutárním orgánem a oprávněným k obchodnímu vedení je pouze generální ředitel.⁷⁰ Předseda správní rady pak plní spíše funkci reprezentační a koordinační.⁷¹ Není bez zajímavosti, že mezi oběma subsystémy volí samotná správní rada. Tento fakt tedy poskytuje SE dostatečnou míru flexibility, neboť jí umožňuje poměrně pružně zvolit takový model řízení, který bude nejvíce vyhovovat jejím aktuálním potřebám.⁷² Správní rada je tedy oprávněna na základě § 35 odst. 2 ESpol určit, jestli bude jí volený předseda rovněž zastávat funkci generálního ředitele,⁷³ nebo vedle něj jmenuje rovněž generálního ředitele. Veřejnosti přitom bude rozhodnutí správní rady patrné zřejmě až ze zápisu v obchodním rejstříku. I při volbě tohoto subsystému však zákon o SE ponechává správní radě působnost v otázkách koncepčního řízení SE.⁷⁴ Její působnost je tedy vymezena negativně, stejně jako je tomu u představenstva

59) Použitý výraz „jednal“ jako člen řídicího orgánu, je ovšem poněkud zavádějící. Jen těžko lze představit, že tento člen by opravdu činil právní úkony jménem SE. Nařízení o SE zřejmě v této souvislosti nemá na mysli ani tak jednání navenek jako spíše „vykonávání“ určité funkce. Z tohoto pojetí nakonec také vychází zákon o SE v § 24.

60) Shodně též Dvořák, T., op. cit. sub 51, s. 520, pozn. pod čarou č. 963.

61) Z logiky věci však plyne, že tato pravomoc bude mít své využití spíše v případě, kdy bude jmenovat členy představenstva valná hromada. Jeví se totiž nadbytečné, aby dozorčí rada pověřila jednoho ze svých členů a poté se opět scházela k volbě nového člena představenstva. Pokud by navíc na této další schůzi nového člena nezvolila, pověření by zaniklo. Jisté opodstatnění by tento postup mohl mít pouze v případě, kdy by mohla být zcela ochromena akceschopnost představenstva (např. pokud by bylo jednočlenné).

62) V § 20 stanoví pevnou dobu jednoho roku, po kterou může pověřený člen dozorčí rady dočasně funkci vykonávat (pokud do té doby nezvolí příslušný orgán jinou osobu). Nezáleží tedy přímo na tom, kdy se sejde příslušný orgán. Zároveň však nestanoví přímo pravomoc soudu rozhodnout o jmenování chybějícího člena.

63) Pelikánová, I., Plíva, S., Příbyl, Z., Černá, S., Vit, J., Zabradníčková, M. Obchodní právo. I. díl. Praha: Codex, 1993, s. 218.

64) Dvořák, T. Obecně prospěšná společnost. Praha: ASPI, 2004, s. 5.

65) Dvořák, T., op. cit. sub 51, s. 553.

66) Umožňuje však ve čl. 43 odst. 4 členským státům ve vztahu k SE přijmout potřebná opatření, to vše ovšem za podmínky, že neexistují-li předpisy členského státu o monistickém systému s ohledem na akciové společnosti se sídlem na jeho území.

67) K tomu viz § 22 a násl. slovenského prováděcího zákona.

68) K tomu viz čl. 22 a násl. polského prováděcího zákona.

69) Sirotková, J., op. cit. sub 52, s. 57.

70) Tzv. CEO - *Chief executive officer*.

71) Tento druhý subsystém uspořádání správní rady se nejvíce blíží pojetí dozorčí rady v dualistickém systému.

72) Shodně např. Dvořák, T., op. cit. sub 51, s. 545.

73) Půjde tedy o „předsedu-generálního ředitele“.

74) V § 40 ESpol. V souladu s tímto ustanovením správní rada určuje orientaci činnosti SE a dohlíží na její realizaci.

akciové společnosti.⁷⁵ Správní rada tak sice nemůže zasahovat do běžného obchodního vedení SE ani udělovat orgánu pověřenému obchodním vedením žádné pokyny, může však přesto určitým způsobem ovlivňovat řízení SE co do jeho koncepce a zabývat se kteroukoli zásadní otázkou významnou pro její „dobré“ fungování. Tím může *de facto* bezesporu do obchodního vedení významně zasahovat.⁷⁶ Tedy i zvolený systém zapojuje nevykonné členy správní rady do záležitostí SE a dává jim tím podíl na její správě i obchodním vedení.⁷⁷

Koncepce statutárního orgánu monistické SE je poněkud odlišná od tradičního chápání v našem právu, neboť tato nemá pouze jeden statutární orgán. Důvodem tohoto přístupu je zřejmě již sama skutečnost, že nařízení o SE, resp. celé právo EU, tento pojem nepoužívá. Kdo je tedy „statutárním“ orgánem upravuje zákon o SE v návaznosti na zvolený submodel. Zákon v § 26 odst. 2 stanoví, že správní rada je statutárním orgánem SE a může tak jednat jménem SE navenek ve všech věcech. Ve vztahu k třetím osobám je tak SE vázána jednáním správní rady, i když překročí předmět podnikání dotčené SE. Výjimkou je pouze jednání, které překračuje působnost, kterou správní radě svěruje nebo dovoluje svěřit zákon.⁷⁸ Zákon dále v § 40 odst. 2 stanoví, že omezení jednatele oprávnění správní rady vyplývající z rozhodnutí orgánů SE není možno uplatňovat vůči třetím osobám, i když byla zveřejněna. Není bez zajímavosti, že na rozdíl od § 13 odst. 5 ObchZ tohoto ustanovení zmiňuje pouze omezení plynoucí z rozhodnutí orgánů SE, nikoliv např. ze stanov. Nabízí se tak otázka, jestli i tato omezení by měla vliv vůči třetím osobám. V návaznosti na čl. 10 odst. 2 První směrnice bude nutné přiklonit se k názoru,⁷⁹ že i tato omezení by měla mít v případě SE stejný režim. Dále je třeba poznamenat, že zákon o SE neřeší jednu poměrně zásadní otázku, a to zdali členové správní rady mohou jednat jménem SE každý samostatně nebo pouze společně. Jistá odpověď by mohla zaznít pouze v případě předsedy zastávajícího rovněž funkci generálního ředitele.⁸⁰ Nezbyvá tedy, než s odkazem na § 4 odst. 2 ESpol aplikovat § 191 odst. 1 ObchZ a dovozovat podobný systém, který by se uplatnil u představenstva akciové společnosti.⁸¹

Statutárním orgánem SE je dále generální ředitel,⁸² který zároveň vykonává obchodní vedení SE. Funkce generálního ředitele je koncipována jako monokratický statutární orgán,⁸³ který vykonává svou působnost v rámci předmětu podnikání SE, s výjimkou působnosti, kterou nařízení o SE, zákon o SE nebo obchodní zákoník výslovně přiznávají valné hromadě a správní radě jako celku. Stanovy nebo rozhodnutí správní rady mohou působnost generálního ředitele omezovat. Tato omezení však jsou vůči třetím osobám neúčinná. Generální ředitel je jmenován a odvoláván správní radou. Valná hromada tedy nemůže jeho volbu přímo nijak ovlivnit. Jak již bylo uvedeno, je jeho funkce buď funkcí zcela samostatnou, nebo spojenou s funkcí předsedy správní rady. Zákon zde oproti koncepci panující v dualistickém systému zavádí právo generálního ředitele na odškodnění, pokud dojde k odvolání bez vážného důvodu. Toto právo se nicméně neuplatní v případě, že byl generální ředitel současně předsedou správní rady. V případě, že bude zvolen model generálního ředitele-předsedy správní rady, nabízí se otázka, jestli jeho odvoláním z funkce zaniká i jeho funkce generálního ředitele. S ohledem na skutečnost, že tyto funkce jsou spolu spjaté, lze konsta-

tovat, že toto zánik funkce generálního ředitele opravdu přivodí. Jinak by tomu ovšem bylo v případě, kdy by tuto funkci (delegovaného generálního ředitele) zastával jiný člen správní rady. Zbývá doplnit, že správní rada může mít na generálního ředitele rovněž vliv motivační, neboť určuje jeho odměnu. Zřejmě pro vyloučení „pochybností“ zákon o SE explicitně stanoví, že postavení generálního ředitele se řídí § 66 ObchZ a dalšími ustanoveními o orgánech akciové společnosti. *De lege lata* tedy generální ředitel nemůže být zaměstnancem společnosti, ale pouze jejím orgánem.

Zákon o SE rovněž upravuje institut tzv. delegovaného generálního ředitele, jehož pozice by měla odpovídat pozici ředitele generálního, a tento je rovněž statutárním orgánem, resp. osobou se stejným rozsahem jednatele oprávnění vůči třetím osobám. Delegovaným generálním ředitelem je fyzická osoba pověřená asistencí generálnímu řediteli, která je jmenována na jeho návrh správní radou. Funkci delegovaného generálního ředitele může však zastávat i několik fyzických osob. Jak je patrné, funkce tohoto orgánu je tedy více méně pomocná.⁸⁴ Správní rada v dohodě s generálním ředitelem určí rozsah působnosti svěřené delegovanému generálnímu řediteli a dobu trvání jeho funkce. Delegovanému řediteli lze svěřit pouze působnost, kterou má generální ředitel, a to buď její část (např. sektorově), nebo celou. S ohledem na skutečnost, že úloha delegovaného generálního ředitele je pouze asistenční, generální ředitel o působnost svěřenou zřejmě nepřichází, ale vykonává ji tedy spolu s delegovanými generálními řediteli. Takto stanovený rozsah působnosti lze nicméně chápat spíše jako omezení s účinky pouze interními. Zákon přitom omezil počet delegovaných ředitelů na pět,⁸⁵ přičemž jejich konkrétní maximální počet v tomto limitu by měly určovat stanovy. Správní rada přitom má na delegovaného generálního ředitele přímý ekonomický vliv, neboť stejně jako u generálního ředitele určuje jeho odměnu. V praxi však lze očekávat, že tuto odměnu bude navrhovat právě generální ředitel. I přesto však existuje určitý mantinel vztahu mezi delegovaným generálním ředitelem a správní radou, neboť tato jej může odvolat pouze na návrh generálního ředitele. Navíc, stejně jako je tomu u generálního ředitele, jestliže dojde k jeho odvolání bez vážného důvodu, vznikne delegovanému generálnímu řediteli právo na odškodnění. Pokud bude jmenováno více generálních ředitelů, vzniká problém, jestli může každý z nich vykonávat sám celou působnost ve stejné věci, nebo se vyžaduje rozhodnutí větši-

75) Shodně též např. Hejda, J. Evropská společnost – I. Právní rádce, 2005, č. 9, s. 11.

76) Shodně též např. Rebáček, O. Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 29.

77) Dědič, J., Cech, P., op. cit. sub 12, s. 166.

78) V této souvislosti lze uvažovat pouze kolizi s působností valné hromady plynoucí se zákona o SE nebo nařízení o SE.

79) Dědič, J., Cech, P., op. cit. sub 41, s. 335.

80) Tento má ovšem coby statutární orgán zakotvenou samostatnou působnost; v tomto případě by šlo o jednání za správní radu, které by podléhalo jejímu souhlasu, byť s účinky pouze interními.

81) Při absenci úpravy ve stanovách budou tedy oprávnění členové správní rady jednat samostatně.

82) Např. anglické znění nařízení o SE používá pojmu „*managing director*“, čemuž by spíše odpovídal překlad „výkonný ředitel“.

83) Dvořák, T., op. cit. sub 51, s. 555.

84) Shodně též např. Hejda, J., op. cit. sub 75, s. 11.

85) Např. slovenský prováděcí zákon má odlišnou úpravu (výkonný ředitel apod.).

nové. Jelikož se jedná o samostatné orgány,⁸⁶ lze se přiklonit k tomu, že každý z nich může rozhodovat samostatně, leda by správní rada v pověření neurčila jinak.⁸⁷ Ani delegovaní generální ředitelé nemají postavení zaměstnanců a jejich právní vztahy se rovněž řídí § 66 ObchZ a dalšími ustanoveními o orgánech akciové společnosti.

86) Shodně též např. Dvořák, T., op. cit. sub 51, s. 560.

87) Jiné řešení zvolil např. slovenský prováděcí zákon v § 29 odst. 2, který vyžaduje ve věcech obchodního vedení rozhodnutí většinové, pokud stanovy SE nevyžadují vyšší počet hlasů.

Ochrana cti a důstojnosti v britském právu

JUDr. Eva Ondřejová, Praha*

Britská právní úprava ochrany osobnosti není založena na teorii jednotného všeobecného osobnostního práva, tak jako je tomu v českém právním řádu. Ochrana jednotlivých dílčích osobnostních práv je zakotvena v odvětví „tort law“¹ a uplatňována pomocí speciálních žalob.

I. Defamation

Nejstarší a nejpropracovanější oblast *tort law* představuje „*defamation law*“, chrání čest a důstojnost fyzických osob. Přes svou důležitost a staletou tradici v anglickém *common law*,² *defamation* nemá svou zákonnou definici a její hranice jsou vytvářeny judikaturou.³ *Defamation* je způsobena veřejně učiněným tvrzením objektivně způsobitelným snížit čest a důstojnost osoby. Pro stanovení *defamation* je nicméně nutné splnit následující předpoklady: 1. skutková tvrzení a užitá slova musí být zneuctující, 2. tvrzení musí vést k identifikaci dané osoby, 3. tvrzení musí být veřejně učiněna a konečně za 4. musí způsobit alespoň jeden z těchto negativních následků: a) staví žalobce do opovrženého, nenáviděného pozice nebo výsměchu, b) zapříčiní vyhýbání se žalobci, anebo za c) sníží žalobce v očích běžného, rozumně smýšlejícího člověka.⁴

Defamation má dvě formy, tzv. „*libel*“ a „*slander*“. Rozlišujícím kritériem je podoba, v jaké bylo tvrzení učiněno. Zatímco „*libel*“ je způsobena uveřejněním znevažujících skutečností v trvalé formě, obvykle písmem; „*slander*“ je uskutečněna v přechodné formě, obvykle ústně. Většina žalob pro urážky na cti a důstojnosti spadá pod kategorii „*libel*“. Bez větších potíží lze knihy, noviny, časopisy zařadit do trvajících podoby písemných projevů, nicméně i slovní projev během vysílání či divadelního představení je dostatečně trvalý k tomu, aby byl podřazen pod „*libel*“. Test trvalosti není kategoricky určen, i ručně napsaná pohlednice je považována za trvalý záznam skutečnosti. Anglické soudy postupně rozšířily „*libel*“ i na karikatury, sochy, obrázky či nápisy na zdi⁵ a dále se přizpůsobují s rozvojem elektronické komunikace.

Důsledky rozlišování těchto dvou kategorií jsou podstatné z hlediska procesního. V anglickém právu je „*libel*“ žalovatelná *per se* a žalobce tudíž nemusí dokazovat způsobení škody. Zatímco žalobce v „*slander*“ musí

unést důkazní břemeno stanovením škody a její příčinné souvislosti s uveřejněným tvrzením.

Common law striktně rozlišuje mezi *defamation* a ostatními druhy odpovědnostních deliktů. *Defamation* upravuje pouze výroky, které jsou dehonestující a nepravdivé, jimiž je způsobena újma na cti a důstojnosti. Tzv. „*trade libel*“ – záměrné uvedení nepravdivých tvrzení, upravuje poškození pověsti nikoli fyzických osob, ale produktu fyzické či právnické osoby.⁶

Přestože je *defamation* občanskoprávní delikt, je nutné připomenout, že ochrana cti a důstojnosti osob se vytvořila z trestněprávní ochrany ve formě „*criminal libel*“.⁷ Trestné činy ve formě „*sedition libel*“, jejíž účelem byla ochrana veřejného pořádku před buřičstvím, dále „*blasphemous libel*“, která chránila před rouháním a „*defamation libel*“, urážka na cti proti veřejné osobě, byly zrušeny pro obsolentnost a rozpor se svobodou projevu v roce 2010.⁸

Tak jako v českém právním řádu je ochrana osobnosti založena na objektivním principu odpovědnosti, u porušení práva na čest a důstojnost *common law* nevyžaduje zaviničení.

II. Znevažující charakter užitých tvrzení

K ustanovení *defamation* je zapotřebí prokázat, že daný výrok je dehonestující. Ke stanovení míry zneuctění se užívá standardu pravděpodobného vnímání běžného, rozumného, nezaujatého pozorovatele (*ordinary, reasonable, fair-minded reviewer*), kým je v praxi porota či soudce.⁹ Obvyklý a vlastní smysl (*natural and ordinary*

* Autorka je doktorandkou na PF UK v Praze. Toho času na Queen Mary, University of London.

- 1) Volně přeloženo jako právo občanskoprávních deliktů, popř. soukromoprávní odpovědnost za mimosmluvní porušení práva. Vzhledem k neexistenci vhodného českého ekvivalentu a specifičnosti institutu *tortu*, ponechávám „*tort law*“ bez překladu.
- 2) Hlavní principy a charakteristiky moderního pojetí *defamation* byly vytvářeny v 16. a 17. století, nicméně ty navazovaly na dlouholetý vývoj na britském kontinentě. Již první anglo-saský zákon – Zákon dvacíti desek – trestal defamační výroky. Následně vrchnostenské soudy začaly přiznávat náhradu škody za tento přečin. Nicméně tato cesta ochrany cti byla přerušena vytvořením přečinu *scandalum magnum*, který nepřiznával náhradu škody, všechny ostatní defamační spory nespádající do této kategorie byly řešeny před církevními soudy. Teprve v 16. století soudy *common law* převzaly agendu církevních soudů. 18. století znamenalo rozdělení *defamation* na *libel* a *slander* a přineslo definici skutkové podstaty *libel* tak, jak ji známe dnes. In *Holdswoth, W.S. A history of English Law*. Vol. VIII. London: Methuen Co. Ltd., 1925, s. 333–378.
- 3) Pro přesnost doplňuji, že úprava anglického práva na ochranu cti a důstojnosti se nevztahuje na Skotsko, které má vytvořený zvláštní systém *tortů*. Skotská právní úprava obsahuje prvky jak kontinentální úpravy, tak *common law*.
- 4) *Golberg, G., Sutter, G., Walden, I. Media Law and Practice*. Oxford: Oxford University Press, 2009, s. 374–375.
- 5) *Monson v. Tussauds Ltd* [1894] 1 QB 671.
- 6) *Thomson Gatley on Libel and Slander*. 10th Edition. Sect. 2. London: Sweet and Maxwell, 2004, 1.11, s. 18.
- 7) Ve známém rozsudku *de Libellis Famosis z roku 1606* byly popsány dvě formy trestného činu urážky na cti, a to proti fyzické osobě za specifických podmínek a proti veřejné osobě. Judikatura Star Chamber – zvláštního trestního tribunálu – stála za vývojem principů vodobého občanskoprávního deliktu *defamation*. *Ibid* 3.
- 8) Section 73 of the Coroners and Justice 2009, section 79 of the Criminal Justice and Immigration Act 2008.
- 9) V případě *Berkoff v. Bircball* [1996] 4 All ER 1008 Herec Steven Berkoff podal žalobu za uveřejnění článku, v němž byl popsán jako šeredně ošklivé monstrum. Porota byla rozdělena na ty, kteří dehonestující charakter slovy ve výroku neviděli, neboť dle jejich názoru nedošlo k útoky na čest a důstojnost, ale na fyzický zjev. Většina nakonec dovodila snížení cti a důstojnosti na základě toho, že jakožto herec tento výrok mohl poškodit před publikem a je tedy nutno brát v úvahu povahu povolání člověka. Srov. *Winyard v. Tatler Publishing* – článek o ošklivé kosmetičce.